

Діяльність будь-якого суб'єкта господарювання в тому числі комерційного банку являє собою чітко спланований процес на який впливає ряд чинників. Зазначені чинники слід розмежовувати на внутрішні та зовнішні [2, с. 135]. При цьому слід зауважити, що вплив одних чинників може знизити чи навіть ліквідувати вплив інших, призвівши до виникнення кризової ситуації. У такому випадку більшу надію вийти із кризової ситуації матимуть ті банки, котрі своєчасно відреагували на вплив чинників, ліквідувавши чи адаптувавшись до нього.

Чинники необхідності антикризового управління комерційним банком пропонуємо поділяти на чинники макрорівня, мезорівня та мікрорівня. Чинники макрорівня – чинники, які виникають на рівні країни. Вони можуть бути національними та міжнародними. Чинники мезорівня – чинники, які виникають на рівні регіону чи ринку. Чинники мікрорівня – чинники, які виникають на рівні діяльності комерційного банку та прямо пов'язані з нею. Такі чинники варто розмежовувати на загальні, часткові та функціональні.

Графічна інтерпретація класифікації чинників необхідності антикризового управління комерційним банком наведена на рисунку.

Наведена вище класифікація чинників необхідності антикризового управління комерційним банком не є вичерпною і може бути змінена чи доповнена залежно від особливостей діяльності та виду банківської установи. Однак, вона повинна враховуватися у процесі діяльності банку з метою своєчасного та ефективного антикризового управління.

1. Топій І.І., Кондрат І.Ю. Антикризове управління фінансами банків на прикладі ПАТ «БРОКБІЗНЕСБАНК»/І.І. Топій, І.Ю. Кондрат// Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2014. – № 797. – С. 461 – 469. 2. Сугоняка М.В. Формування механізму антикризового управління системним банком: [монографія] / М.В. Сугоняка. – Дніпропетровськ, 2013. – С. 134.

Ливдар М.В.

Національний університет «Львівська політехніка»

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день в Україні бюджетна децентралізація являє собою процес передачі бюджетних ресурсів на виконання делегованих державою повноважень від центрального рівня до місцевих органів влади. Діюча система місцевого самоврядування в Україні, навіть за існування законодавчо-правового підґрунтя (в Конституції України закладено засади місцевого самоврядування, ратифікована Європейська хартія місцевого самоврядування, прийнято ряд базових нормативно-правових актів щодо діяльності органів місцевого самоврядування), вирізняється неефективністю та нездатністю задовольнити потреби суспільства в наданні високоякісних і доступних адміністративних, соціальних та інших послуг. Із сформованих близько 12 тисяч територіальних громад більшість з них через надмірну подрібненість та надзвичайно слабку матеріально-фінансову базу неспроможні виконувати всі повноваження органів місцевого самоврядування. З огляду на це, проведення масштабної реформи державного управління з перерозподілом функцій, повноважень і ресурсів від центральних органів влади органам місцевого самоврядування є назрілою об'єктивною потребою в Україні.

Комплексний підхід до різних етапів процесу децентралізації досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, такі, як: О. Бориславська, І. Заверуха, Е. Захарченко[1], І. Луніна [2], О. Молдован, Я. Жаліло, О. Шевченко[3], І. Усков[4], Д. Кінга[5], та ін.

В працях науковців здебільшого досліджено напрями бюджетної децентралізації, вибір та використання ефективних моделей бюджетного укладу в федеративних країнах, процеси формування і використання коштів місцевих бюджетів.

В сучасних соціально-економічних умовах реалізація завдань фіскальної децентралізації потребує формулювання нових підходів щодо визначення місця міжбюджетних відносин в бюджетній системі держави, упорядкування складу діючих міжбюджетних трансфертів або запровадження нових видів інструментів міжбюджетного регулювання. Метою дослідження є визначення ключових напрямків бюджетної децентралізації, для усунення недоліків діючої моделі міжбюджетних відносин.

Слід зазначити, що бюджетна децентралізація розпочалася з того, що в 2014 та 2015 роках було внесено значні зміни до бюджетного законодавства, а саме до Бюджетного та Податкового кодексів України. Ці зміни забезпечили фактичне здійснення її першого етапу. Так, Законом України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» від 28.12.2014 р. № 79-VIII запроваджено нову схему міжбюджетних відносин. Згідно з цією схемою до міжбюджетних трансфертів віднесено: базову та реверсну дотації, субвенції, додаткові дотації. У постанові КМУ від 23.01.2015 р. № 12 викладено у новій редакції Порядок перерахування міжбюджетних трансфертів, де визначено механізм перерахування міжбюджетних трансфертів із державного бюджету до місцевих бюджетів (базова дотація, субвенції, стабілізаційна й додаткові дотації), реверсної дотації та міжбюджетних трансфертів між місцевими бюджетами.

Ключовою позицією децентралізації є передача у міста та села реального фінансового ресурсу та реалізація принципу бюджетної субсидіарності. Автономія місцевих бюджетів нарешті перестає бути суто декларативною та переходить у режим практичних дій. Водночас спостерігається намагання відокремити фінансові ресурси делегованих державою повноважень від фінансових ресурсів власних повноважень місцевої влади шляхом включення фінансів на делеговані повноваження до переліку витрат держави з одночасним покладанням повної відповідальності за виконання власних програм на місцеві органи влади [6].

Але найбільш значні кроки бюджетної децентралізації здійснено саме в напрямі реформи міжбюджетних відносин. До позитивних моментів цієї реформи можемо віднести:

1. розширення прав місцевих органів влади та надання повної бюджетної самостійності;
2. розширення джерел наповнення місцевих бюджетів за рахунок;
3. розширення бази оподаткування податку на нерухомість шляхом включення до неї комерційного (нежитлового) майна та автомобілів з великим об'ємом двигуна;
4. збільшення нормативу зарахування до місцевих бюджетів екологічного податку з 35 % до 80 %.

До ключових напрямів здійснення бюджетної децентралізації, які визначаються необхідністю усунення недоліків та вирішення проблем діючої моделі міжбюджетних відносин, слід виділити наступні:

1. Зниження якості публічних послуг, зумовлене недостатнім фінансовим забезпеченням органів місцевого самоврядування для виконання делегованих повноважень та тенденцією до зменшення його обсягу впродовж останніх років.
2. Низький рівень фінансово-ресурсної бази органів місцевого самоврядування для реалізації власних повноважень. Якщо в структурі видатків місцевих бюджетів видатки на власні повноваження в Польщі складають 26,6 %, Латвії-34,2 %, Словаччині -31,6 %, то в Україні аналогічний показник становить всього 9,2 %.
3. Зниження рівня бюджетної забезпеченості на утримання і розвиток місцевої інфраструктури. В розрахунку на одного жителя в Україні цей показник складає 448 грн. і є найнижчим серед країн Європи. Існує невизначеність перспектив стосовно модернізації основних фондів місцевого самоврядування (при діючій системі фінансового забезпечення місцевого самоврядування оновлення триватиме більше 58 років).

4. Зростання дефіциту місцевих бюджетів через неякісне бюджетне планування на центральному рівні та пов'язане з цим погіршення якості надаваних органами місцевого самоврядування публічних послуг.
5. Обмеження можливості органів місцевого самоврядування розпоряджатися своїми коштами через блокування їх в системі Державного казначейства України.
6. Високий рівень централізації та фінансової залежності від Державного бюджету.

На перехідному етапі здійснення бюджетної децентралізації в Україні досягнуто певних позитивних зрушень, проте здобутки реформи місцевого самоврядування прямо залежать від проведення бюджетно-фіскальної реформи, реформ у сферах освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення, реалізації політики фінансової децентралізації, вдосконалення міжбюджетних відносин щодо фінансового наповнення місцевих бюджетів для надання населенню якісних адміністративних і громадських послуг тощо.

1. Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін.; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні» – DESPRO. – К.: ТОВ «Софія». – 2012. – 128 с. 2. Луніна І. О. Формування місцевих бюджетів в контексті завдань адміністративно-територіальної реформи / і. о. луніна // економіка україни. – 2006. – № 1. – С. 23 – 31. 3. Нова архітектура бюджетної системи України: ризики та можливості для економічного зростання [Електронний ресурс] [Молдован О.О., Жаліло Я.А., Шевченко О.В.] ; за ред. Я. А. Жаліла. – К.: Нац. ін-т стратег. дослідж., 2010. – 35 с. // Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/architektura-ca599.pdf>. 4. Усков І. В. Децентралізація як основа становлення фінансово самостійних місцевих органів влади/ І. В. Усков // Бізнес інформ. – 2012. – № 3. – С. 107 – 111. 5. King, D. та у. Fiscal Decentralization, Central Bank Independence, and Inflation / D. king, у. та // Economics letters. – 2001. – No. 72 (1). – P. 95 – 98. 6. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: Навчальний посібник / [За заг. ред. В. В. Зубенка]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження». – К., 2017. – 184 с.

Піхоцька О.М.

Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БЮДЖЕТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

На сучасному етапі розвиток місцевого самоврядування визначений одним із найважливіших напрямків державної політики. Тому від того, які бюджетні ресурси отримують у своє розпорядження органи місцевого самоврядування та через які фінансові важелі здійснюватиметься процес їх перерозподілу, залежить загальний стан соціально-економічного розвитку регіонів.

Для того, щоб громада була здатною забезпечити виконання своїх завдань, вона повинна володіти відповідним обсягом фінансових ресурсів, які необхідні для покриття власних витрат.

У науковій літературі проблеми формування місцевих бюджетів досліджувалися у працях провідних українських учених, зокрема, В. Зайчикової, О. Кириленко, В. Кравченка, Л. Лисяк, І. Луніної, Ц. Огонь, І. Чугунова та ін. Однак незважаючи на велику кількість досліджень, питання формування місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів є малодослідженим та потребують подальшого вивчення. В умовах нестачі фінансового ресурсу проблема оптимального перерозподілу повноважень та бюджетних коштів між центральними та місцевими органами влади потребує проведення детального аналізу у контексті підвищення ефективності бюджетної системи [4, с. 221].